

Čtvrtý čin nátanské duše. Proměna Michaelova poslání v době mystéria Golgoty

Sergej O. Prokofjev

Poté, co jsme pozorovali tři nadmyslové činy nátanské duše a účast archanděla Michaela na těchto činech, můžeme se nyní obrátit ke čtvrtému a nejdůležitějšímu činu, který vyžadoval od této duše bezprostřední vtělení na Zemi v podobě chlapce Ježíše Lukášova evangelia, chlapce, kterého Rudolf Steiner nazývá v některých přednáškách „dítětem lidstva, dítětem člověka“. Neboť nyní, v době mystéria Golgoty, bylo ohroženo já člověka samo. A toto mohlo být zachráněno jen tím, že se na Zemi objevila velká sluneční bytost Kristova. Jen spojení pozemských a nadmyslových osudů lidstva, starého a nového Adama, v Kristově události mohlo přinést lidskému já pravou spásu, uzdravení /Heil/ a posílení a mohl být položen pevný základ pro lidskou svobodu jakož i pro další vývoj lidstva na Zemi. Tak spočívá podstata nejvyšší oběti nátanské duše v tom, vytvořit pro každé lidské já možnost, aby přijalo do sebe sílu Kristovu, aby se mohla v nehlubším smyslu uskutečnit slova apoštola Pavla: „Ne já, ale Kristus ve mně“ to znamená vytvořit pro já rovnováhu mezi mocnostmi ahrimanskými přistupujícími zvenčí a luciferickými svádějícími z nitra. V tom spočívala vlastní podstata čtvrté a nejvyšší oběti nátanské duše. Tato duše měla do sebe přijmout Kristovu bytost nyní již nikoli v kosmu, nýbrž na Zemi, aby tak otevřela Kristovu impulzu přístup ke každému jednotlivému lidskému já. S touto záchranou lidského já tímto čtvrtým a nejdůležitějším činem Kristovým, uskutečněným skrze nátanského Ježíše (v mystériu Golgoty), je také spojena záchrana lidského myšlení, díky níž jediné může člověk na Zemi dospět ke svému plnému vědomí já. Avšak v tomto případě je míněno myšlení vnitřní, spojené s já, nikoli to původní myšlení, o němž jsme mluvili v souvislosti s třetí obětí Kristovou, vykonanou skrze nátanskou duši, myšlení, které bylo na konci atlantické epochy ještě myšlením zcela jasnovidným, kdy myšlenky přicházely člověku zvenčí, jen v duchovnějším rovině - tak jako dnes přicházejí k člověku vjemy vnějších smyslových orgánů.

Poslední dozvuky tohoto původního jasnovidného myšlení se ještě uchovaly až k epoše starořeckých filosofů. A ačkoli bylo u nich myšlení již ve velké míře svůj jasnovidný charakter ztratilo, zůstávalo pro ně přece vnitřním vjemem proudícím k nim zvenčí a nebylo výtvorem jejich vlastního já, čímž se myšlení stávalo postupně v dalších staletích, po mystériu Golgoty.

Naproti tomu to myšlení, které vzniká z hlubin lidské bytosti samé jako její vlastní individuální výtvor, mělo být zachráněno čtvrtým činem Kristovým skrze nátanskou duši. Jinak řečeno, díky tomuto čtvrtému činu (mystériu Golgoty) měla být do lidské bytosti na Zemi vložena nová schopnost, schopnost spojovat myšlení s já, aby tak člověk dospěl k plnému sebevědomí. V této souvislosti se Rudolf Steiner vyjádřil takto: „Takový je vývoj myšlení v myšlenkách [tj. myšlení vnitřního, v protikladu k myšlení přijímanému zvenčí], aby bylo tímto myšlením v myšlenkách uchopeno naše já. Aby mohlo být také myšlení spojeno s Kristovým impulsem, aby myšlení jako takové nepřišlo do nepořádku *ve svém působení na já*, k tomu tu byla čtvrtá událost, mystérium Golgoty.“ Neboť „čtvrté nebezpečí bylo pro myšlení, pro *vnitřní představování si myšlenek* ... Člověk je před tímto nebezpečím zachráněn tím, že vniká svými myšlenkami ... [do] takových forem jako to, co vyprýštilo mystériem Golgoty do duchovní sféry Země.“

Z uvedených slov vyplývá se vši jasností, že zde již jde o takové myšlení, které spočívá ve vnitřním prožívání myšlenek a které je tudíž spojeno s já člověka a proto působí ve směru procitání jeho individuálního sebevědomí, které přišlo do vývoje lidstva plnou měrou v dnešní páté poatlantické epoše (v tzv. novověku).

Při této čtvrté a poslední oběti nemohl však již Michael nátanskou duší doprovázet, neboť ani jedna bytost ze světa vyšších hierarchií, mimo velkého Slunečního ducha, se nemohla v této době na Zemi vtělit. Proto zůstal Michael ve své sluneční sféře, kde také, dle slov Rudolfa Steinera, prodléval za doby mystéria Golgoty, když se Kristova bytost s konečnou platností spojila se zemským bytím, a pohlížel na toto dění ze Slunce. Vedení nátanské duše přešlo ale během přípravy k jejímu vtělení ve fyzickém těle na měsíčního archanděla Gabriela, který také zvěstoval Marii Lukášova evangelia narození. Pohled ze Slunce na mystérium Golgoty uskutečňující se na Zemi - centrální událost celého pozemského a kosmického vývoje - vyvolal ve sluneční vůli Michaelově ochotu obětovat pozemskému lidstvu, s nímž se byl Kristus od té chvíle spojil, to, co on sám v kosmu od prapočátku vedl: nebeskou inteligenci, vlastní substanci kosmického myšlení. Následkem toho přistoupila k záchraně lidské schopnosti individuálního myšlení spojeného s já, k záchraně mystériem Golgoty, ještě oběť Michaelova. A tyto dvě události položily spolu základ pro to, aby moderní člověk prožíval *impuls svobody*. Lze říci, že první a nej důležitější událost - mystérium Golgoty - položila základ pro tuto schopnost jako takovou, že člověk může ze sebe sama produkovat myšlenky, kdežto ona druhá událost mu darovala nástroj či - lépe řečeno - substanci, aby tuto schopnost realizoval, duchovní substanci, z níž se nyní mohl vnitřně učit tvořit sám své myšlenky. Jaký vztah má ruka zkušeného sochaře k hlíně, z níž vytváří své umělecké formy, takový vztah má onen vysoký dar, který byl do člověka vložen mystériem Golgoty, k onomu druhému daru, který daroval v dalších staletích lidem Michael. Tato Michaelova oběť pro lidstvo mu však byla umožněna jen onou mohutnou změnou, která nastala v jeho vlastním vývoji jako následek té skutečnosti, že Kristus sestoupil na Zemi a prošel na ní mystériem Golgoty.

Již v pradávných dobách, již na starém Slunci, před vývojem měsíčním a zemským, byla bytost Michaelova, sloužící vyšším hierarchiím, obzvláště spojena se slunečním duchem Krista. A bylo to toto od prapočátků existující spojení, které Michaelovi umožňovalo účastnit se tří „předkřesťanských“ činů Kristových skrze nátanskou duši. Díky této přípravě mohl v době, když se na Zemi událo mystérium Golgoty a Kristus se nakonec spojil se zemskou sférou, aby se stal novým duchem Země, mohl zůstat ve sluneční sféře Kristem opuštěné a stát se nyní pravým „zástupcem“ velkého slunečního ducha, „tváří Kristovou“, a tím nastoupit cestu z hodnosti či stupně /Rang/ vůdce národů ke stupni Ducha času, vůdce celého lidstva, jako i Slunce svítí všem národům Země, darující všem lidem teplo a světlo. Od té doby působili v kosmu: Kristus jako nový duch Země a zároveň jako vyšší Já lidstva, jakož i Michael jako Kristův „zástupce“ na Slunci, jako pravá „sluneční tvář Kristova“. Rudolf Steiner charakterizoval toto nové postavení Michaelovo, které pro něho počalo mystériem Golgoty, takto: „Michael se musí stát z nočního ducha duchem denním. Pro něho znamená mystérium Golgoty proměnu z nočního ducha v ducha denního.“

Jen v lidském nitru, v nejposvátnějším místě lidské duše, může být od doby palestinských událostí Kristus nalezen v plné svobodě. Jen v nejvyšší sluneční sféře, ve slávě makrokosmických sil Kristových, může být nalezen Michael jako vedoucí duch pokračujícího vývoje lidstva, jako nejmocnější Kristův služebník. A ačkoli toto vzájemné působení Krista a Michaela počalo již za doby mystéria Golgoty, může přece být teprve od počátku nové epochy Michaelovy pochopeno naším jasným, bdělým vědomím pomocí duchovní vědy anthro- posoficky orientované, kterou sám Michael inspiruje. Její pomocí se otvírá lidstvu po prvé, naší dobou počínaje, možnost sledovat onu „kosmickou cestu“, která vzniká bezprostředně ze společného působení Krista a Michaela. Na toto společné působení a na jeho důsledky pro vývoj lidstva na Zemi poukazuje Rudolf Steiner těmito slovy: „V takových oblastech, v nichž člověk cítí, že jeho pohled, zaměřen na venek, padá duchovně na Michaela, a že jeho pohled, zaměřen do nitra duše, padá duchovně na Krista, vzkvétá ona duševní a duchovní jistota, jejíž pomocí bude moci jít onou kosmickou cestou, na níž nalezne bez ztráty svého původou své správné budoucí dokonalé naplnění /Zukunftsvollendung/.“

V ročním koloběhu se vyjadřuje toto nové spolupůsobení Michaela a Krista také ve zvláštním vztahu mezi svátkem Michaelovým a Velikonocemi. Rudolf Steiner poukazuje při popisu duchovní podstaty svátků často na to, jak jsou tyto dvoje svátky vnitřně rozdílné a jak se zároveň doplňují. Tak charakterizuje podstatu podzimního Michaelova svátku asi těmito slovy: Na počátku stojí

Zmrtvýchvstání, na to následuje vejít do říše smrti. O Velikonocích naproti tomu působí impuls opačný: na počátku smrt a potom její přemožení ve Zmrtvýchvstání.

Tyto obě esoterické věty, které vyjadřují, jak dnes působí v nadmyslovosti impuls Michaelův a Kristův, se zrcadlí také v nitru člověka a představují tím výchozí podmínky pro moderní křesťanskou cestu zasvěcení, pro jejíž počátek je jmenovaná doba ročního rytmu (od konce léta k Vánocům) zvláště vhodná.

Z uvedeného popisu nového poměru Michaelovy a Kristovy síly po mystériu Golgoty vyplývá, že Michael působí na člověka bezprostředně především ze Slunce. Jeho síly vnikají do člověka oním *makrokosmickým proudem*, který Rudolf Steiner charakterizuje ve své přednášce „Éterizace krve“ jako proud „morálně-estetický.“ Tímto proudem či v tomto proudu /durch diesen Strom/, který se vylévá *shora dolů* z makrokosmu do lidské hlavy, sestoupila kdysi ona nebeská inteligence, kterou Michael v kosmu spravoval, aby se v ní stala vlastnictvím člověka. (Původně měla v michaelské sféře čistě morální charakter.) Na této cestě zvenčí do nitra, z makrokosmu do mikrokosmu, dospěla substance nebeské inteligence ze sféry zmrtvýchvstání do sféry smrti; neboť lidská hlava není ničím jiným než velkým hrobem světových myšlenek.

Všeobecně působí ten proud, který přichází na člověka z makrokosmu, především v noci ve spánku, to znamená nevědomě. Můžeme se však snažit o to, abychom tento proud, i když nedokonale, vyzvedli do svého vědomí působením vědomě přijatého Michaelova impulsu za pomoci intenzivní vnitřní meditace a jiných duševních cvičení, o nichž hovoří moderní duchovní věda; jinými slovy, abychom jej v sobě tak zesílili, že neproniká jen naši hlavu, nýbrž proudí až k našemu srdci. Jen když je tento proud takto zesílen Michaelovým impulsem, může inteligence dříve michaelská, která je v lidské hlavě, dospět do oblasti srdce, aby se v něm stala svítícím myšlenkovým světlem. Tato nová skutečnost, že prožíváme inteligenci kdysi nebeskou, stavší se v lidské hlavě *mi- krokosmickou*, že tuto inteligenci nyní prožíváme v srdci jakožto orgánu poznávacím - to je již více vnitřní aspekt Michaelova svátku. A tak můžeme pohlížet na to, jak inteligence, která původně prodlévala v kosmické sféře zmrtvýchvstání, zakusila v lidské hlavě smrt, aby dosáhla v srdci opět nového života.

Zcela jinak, ale současně jako duchovní protiobraz doplňující Michaelův svátek, ukazují se Velikonoce. Je to stále živoucí vzpomínka na mystérium Golgoty, které se uskutečnilo na Zemi *jednou*. Z duchovněvědeckých sdělení víme, že od mystéria Golgoty není již možné nalézt Krista v makrokosmu na Slunci, nýbrž jen v mikrokosmu, to znamená v lidské duši. Tam působí nikoli již v makrokosmickém proudu proudícím zvenčí a shora dolů, nýbrž působí v proudu, který stoupá *zdola nahoru*, z mikrokosmu do makrokosmu, a který má svůj vnější výraz v krvi, jež se v srdci éterizuje a která proudí - dle sdělení Rudolfa Steinera v přednášce o „Éterizaci krve“ - v opačném směru, od srdce k hlavě. A s ní nachází od mystéria Golgoty svou cestu také éterizovaná substance krve Kristovy ze srdce do hlavy člověka a odtamtud opět do makrokosmu.

Ačkoli oba proudy působí v člověku po celý rok ustavičně, můžeme přece při přesném pozorování postřehnout, že v době sestupující poloviny roku převažují v člověku síly proudu vnikajícího zvenčí do hlavy a v době stoupající poloviny roku síly proudu druhého, jehož zdroj spočívá v srdci, proudu mikrokosmického nebo - jak jej Rudolf Steiner také nazývá - proudu „intelektuálního“. Tak působí v ročním koloběhu Michael a Kristus společně. Michael vede člověka k tomu, aby se světové myšlenky sesílané jím z vesmíru stávaly pone- náhlu v lidské hlavě myšlenkami lidskými, aby vyzařující během jara opět ze srdce, mohly nalézt jako zemská inteligence cestu vykoupení, to znamená cestu opětné proměny lidských myšlenek v myšlenky kosmické.

Může-li člověk sjednotit ve svém srdci inteligenci, která se v něm stala myšlenkovým světlem, s proudem éterizované krve Kristovy, jinými slovy: když si v sobě uvědomuje bezprostřední přítomnost Krista, potom může díky tomuto zážitku vstoupit z říše smrti, s níž je jako pozemská bytost neustále spojen, do říše kosmického života, do říše zmrtvýchvstání, a může na této cestě vrátit Michaelovi inteligenci, která mu kdysi odpadla, nyní ale zčistěnou a vzkříšenou v Kristově impulsu. To je hlubší michaelský obsah Velikonoc, který spočívá v přechodu od smrti ke zmrtvýchvstání v říši kosmického života.

Na této cestě závisí však vše na absolutní svobodě člověka. Jen z vlastního svobodného rozhodnutí může člověk do sebe přijmout nové duchovněvědecké poznání Krista a tím umožnit myšlenkovému světlu inteligence z toho vycházejícímu, aby se spojilo se silami živoucího Krista, takže tato inteligence

může s nimi opět nalézt cestu z říše smrti do říše věčného života, do makrokosmické sféry Michala. Takto se člověku otvírá jediná cesta, po níž dnes může dospět *v plném vědomí* ke kosmickému bytí. Anthroposofie byla dána, aby ukázala všem lidem tuto cestu, cestu moderního křesťanského zasvěcení. Neboť „anthroposofie je cestou poznání, která by chtěla vést duchovno v lidské bytosti k duchovnu vesmíru. Vystupuje v člověku jako potřeba *srdce* a *citů*.“

Z toho všeho vidíme, že se od mystéria Golgoty, pro jehož uskutečnění bylo bezpodmínečným předpokladem zrození nátanské duše na Zemi, poslání Michaelovo v kosmu podstatně proměnilo. Michael zaujímá od této doby zcela zvláštní postavení v kosmu, které mu umožňuje nejen vystoupit pohnáhlou na stupeň archea, nýbrž být také od počátku své vlády, to znamená od poslední třetiny 19. století, duchovním strážcem „sestupující“ poloviny roku, od prvních meteoritů v srpnu až do Vánoc. Ve smyslu duchovní vědy to znamená: Michael, který náleží velké sluneční sféře, je od r. 1879 také strážcem nové křesťanské cesty zasvěcení a tím vůdcem temnotou zimní noci ke zrození duchovního Slunce v lidské duši.